

PÄÄKIRJOITUS

Suomen kasvuedellytyksiä ja julkista taloutta yhä vahvistettava

18.12.2017 – Euro & talous 5/2017 – Suomen talous

Suomen taloudesta on saatu hyviä uutisia, ja näkymät ovat parantuneet. Talouskasvu on jatkunut aiempaa laaja-alaisempana. Vienti ja yritysten investoinnit lisääntyvät kotitalouksien kysynnän lisäksi. Työllisyysaste on vähitellen noussut ja julkisen talouden alijäämä pienentynyt. Kustannuskilpailukyky on kääntynyt paranevaan suuntaan.

Suomen talous ponnistaa silti yhä tasolta, joka on monen vuoden vaimean kehityksen heikentämä. Siksi tavoitteiden on syytä olla korkealla talouden kasvuedellytysten ja julkisen talouden näkymien kohentamisessa.

Suomen julkisen talouden tila on vahvistunut. Julkisyhteisöjen alijäämä ja velka ovat pienentyneet suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkista taloutta ovat vahvistaneet sekä yleisen talouskehityksen viimeaikainen koheneminen että menoja ja tuloja koskevat päätökset.

Julkinen talous on silti edelleen alijäämäinen, eikä sen ennusteta saavuttavan tasapainoa lähivuosina. Julkisen velan ennustetaan pysyvän runsaassa 60 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Pidemmän aikavälin näkymät ovat julkisessa taloudessa yhä haastavat. Suomen Pankin arvion mukaan pitkän aikavälin kestävyysvaje on edelleen kooltaan noin 3 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Mikäli julkisen talouden näkymiä ei onnistuta vahvistamaan rakenteellisilla uudistuksilla, tarvitaan tulevien julkisten menojen rahoittamiseksi tämän

suuruisia pysyviä menosäästöjä tai verotuksen kiristämistä.

Julkisen talouden pidemmän aikavälin näkymiä painavat sekä väestökehityksen että tuottavuuskehityksen trendit. Väestökehitys kertoo, että suurin osa sodan jälkeen syntyneisiin suuriin ikäluokkiin kuuluvista on nyt tullut eläkeikään. Tämän ikäluokan odotetaan 2020-luvulla tarvitsevan aiempaa enemmän julkisen sektorin kustantamia hoitopalveluita. Lisäksi keskimääräisen elinajan piteneminen kasvattaa eläkemenoja.

Työn tuottavuuden kasvu on jo vuosikymmenten ajan trendinomaisesti hidastunut kehittyneissä talouksissa, eikä Suomi ole tässä poikkeus. Viimeaikainen tuottavuuden kasvun kiihtyminen Suomessa on tervetullutta, mutta se ei oleellisesti muuta julkisen talouden pitkän aikavälin näkymiä.

Julkisen talouden pitkän aikavälin näkymiin voidaan vaikuttaa rakenteellisilla uudistuksilla. Vuonna 2015 päätetty eläkeuudistus paransi osaltaan julkisen talouden näkymiä tuntuvasti. Tulevista päätöksistä keskeisessä asemassa on sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus. Jos se ei onnistu vaimentamaan menojen kasvua, suurten ikäluokkien lisääntyvä hoivatarve syventää julkisen talouden alijäämää huomattavasti 2020-luvulla.

Tärkeitä ovat myös työllisyysasteeseen vaikuttavat uudistukset, sillä työllisyysasteella on suuri merkitys julkisen talouden näkymien kannalta. Yksi huolestuttava viime vuosien trendi koskee nuoria ikäluokkia. Erityisesti 1980-luvun alun jälkeen syntyneiden miesten osallistuminen työmarkkinoille näyttää olevan jäämässä aiemmin syntyneitä vähäisemmäksi.

Viennin ja vientitulojen heikko kehitys painoi Suomen taloutta melkein 10 vuoden ajan. Vientiä heikensivät kansainvälisen talouskehityksen vaimeus, varsinkin elektroniikkateollisuuden ja osittain myös metsäteollisuuden kokemat takaiskut sekä Venäjän talouden ongelmat. Lisäksi vientiä vaimensi kotimaisten kustannusten nousu. Nämä kustannukset kohosivat nopeammin kuin muissa kehittyneissä maissa.

Nyt Suomen vienti on kääntynyt kasvuun. Viennin elpymistä on edesauttanut kansainvälisen talouden vahvistuminen. Vientiä ja sen näkymiä kohentaa nyt myös kotimaisen kustannustason aiempaa vaimeampi kehitys muihin maihin verrattuna. Viime vuosina on tehty maltillisia palkkaratkaisuja, ja vuoden 2017 alussa tuli voimaan työkustannuksia alentanut kilpailukyky sopimus.

Taloukskasvun ja työllisyyden kehityksen kannalta on tärkeää, että Suomen kustannuskilpailukyky paranee edelleen lähivuosina. Vuoden 2017 jälkipuoliskolla toistaiseksi solmitut työehtosopimukset antavat viitteitä siitä, että työkustannusten kehitys olisi lähivuosina hieman hitaampaa kuin kehittyneissä kauppakumppanimaissa keskimäärin. Kehitykseen vaikuttavat osaltaan kilpailukyky sopimukseen sisältyvät työnantajamaksujen alennukset vuosina 2018 ja 2019.

Suuri merkitys kustannuskilpailukykyyn kannalta on niillä ratkaisuilla, joita tehdään eri aloilla lähikuukausina. Suurin osa suomalaisista palkansaajista työskentelee aloilla, joilla työehtosopimuksia ei ole vielä solmittu.

Nämä alat ovat pitkälti muita kuin vientialoja tai tuonnin kanssa kilpailevia aloja. Silti niiden työkustannukset vaikuttavat oleellisesti suomalaisen tuotannon kansainväliseen kilpailukykyyn. Tämä johtuu siitä, että vientialat ja tuonnin kanssa kilpailevat alat ostavat kotimaasta runsaasti välituotteita, etenkin erilaisia palveluita.

Tulevien työmarkkinaratkaisujen kannalta keskeistä onkin, että vientialojen ja tuonnin kanssa kilpailevien alojen tilanne määrittää työkustannusten yleisen kehityksen Suomessa. Kustannuskehityksen suhteen näiden alojen sopimusten tulee toimia kehityksenä muiden alojen sopimuksille. Tämä koskee sekä lähikuukausina että tulevana vuosina tehtäviä ratkaisuja.

Kun pyritään vahvistamaan talouskasvun, työllisyyden ja julkisen talouden kestävyysedellytyksiä, taloustieteellisen tutkimuksen tuloksia on syytä käyttää hyödyksi. Ekonomistien laaja osallistuminen talouspolitiikkaa koskevaan keskusteluun on tervetullutta. On silti syytä huomata, että yhteiskunnan yleistä kehitystä koskevia tavoitteita ei voi johtaa taloustieteen tuloksista. Nämä tavoitteet ja päämäärät perustuvat arvoihin. Tavoitteiden määrittelyyn haetaan mandaatti yleisissä vaaleissa.

Taloustieteen tulokset voivat sen sijaan auttaa siinä, miten haluttuihin tavoitteisiin voidaan päästä ja mitä erilaisista talouspolitiikan toimista seuraa. Taloustieteen tuloksia voidaan myös hyödyntää talouden menneen kehityksen ymmärtämisessä ja nykyisten ongelmien havaitsemisessa. Sekä rakenteellisten uudistusten että suhdannepolitiikan valmistelemissa taloustieteellä on paljon annettavaa.

Suomeen ollaan perustamassa uutta taloustieteen instituuttia. Suomen Pankki on osaltaan päättänyt tukea hanketta. Korkeatasoinen taloustieteellinen tutkimus ja koulutus ovat keskeisiä edellytyksiä sille, että päätöksenteon tueksi voidaan tehdä hyödyllistä taloudellista analyysiä. Keskuspankin näkökulmasta laadukasta opetusta ja tutkimusta tarvitaan erityisesti makrotaloustieteen ja rahoituksen aloilla. Päätöksenteon kannalta laajemmin tärkeitä taloustieteen aloja on toki muitakin.

Helsingissä 15.12.2017

Erkki Liikanen
Suomen Pankin pääjohtaja

Avainsanat

bruttokansantuote, ennuste, inflaatio, julkinen talous, Suomen talous